

Szlak Pomników Tour der Denkmäler

Szalejów Dolny
Niederschwedeldorf

Szalejów Dolny

Typowa wieś łańcuchowa między Kłodzkiem, Szalejowem Górnym i Polanicą Zdrój.

Pierwsza zmianka z 25.11.1269 r. znajduje się w jednym z dokumentów praskich.

Druga najstarsza wieś w Hrabstwie Kłodzkim (po Strachocinie 1264 r.).

Mieszkańcy	1937	784
	2012	620
Długość	5 km	
Powierzchnia	1000,5 ha	
Wysokość n.p.m.	305 – 391 m.	
Kościół parafialny	1489	
Katolicka szkoła podstawowa	1832	
Pomnik "Jana Nepomucena" ok.	1723	
Kapliczka z pietą	ok. 1723	
Pomnik ku czci poległych	1929	

Foto: Gudula baronowa von Münchhausen – centrum miejscowości
1930

Niederschwedeldorf

Typisches Waldhufendorf zwischen Glatz – Oberschwedeldorf und Bad Altheide.

Ersterwähnung am 25.11.1269 in einer Prager Urkunde .

Zweitältestes Dorf in der Grafschaft Glatz (nach Schreckendorf 1264)

Einwohner	1937	784
	2012	620
Länge	5 km	
Größe	1000,5 ha	
Höhenlage	305 – 391 m	
Pfarrkirche	1489	
Katholische Volksschule	1832	
Statue „Johannes von Nepomuk“	ca. 1723	
Bildstock mit Piäta	ca. 1723	
Kriegerdenkmal	1929	

Foto: Gudula Freifrau von Münchhausen –Ortsmitte 1930

Wielka historia małej bramy

07.02.1350 Szalejów Dolny nabył Arnoszt z Pardubic, pierwszy arcybiskup Pragi.

05.11.1350 Arnoszt podarował ten majątek przeoratu augustianów w Kłodzku. W ich posiadaniu wieś znajdowała się przez kolejne 250 lat.

W latach 1597 – 1776 Szalejów Dolny należał do jezuitów.

17 przeor klasztoru augustianów Jan V. Wawrzyniec Millmann z Kłodzka w latach 1545-1568 wykazał wiele aktywności na rzecz Szalejowa Dolnego.

W 1564 r. cały teren kościelny otoczono murem. Małą bramkę osadzono później w 1567 r., a w 2012r. odrestaurowano ją drewnem z westfalskiego dębu. Na kamiennym zwieńczeniu łukowym nad bramką znajduje się herb rodu z Pardubic (pół konia).

Litery po lewej stronie oznaczają · I · L Johannes Laurentius i **PP**(Prepozyt).

Jest to jedyny herb arcybiskupa w Hrabstwie Kłodzkim, który znajduje się poza kościołem.

Wejście oraz droga prowadząca do kościoła zostały odnowione przez stowarzyszenie "Archanioł Michał" w latach 2012-2014.

Po wewnętrznej stronie muru, w pobliżu bramki, rośnie oryginalna angielska róża "SPIRIT OF FREEDOM", "Duch Wolności". Dar największego angielskiego hodowcy róż Davida Austina dla Szlaku Pomników w Szalejowie Dolnym.

Foto: Helmut Goebel

Das kleine Tor mit der großen Geschichte

Am 07.02.1350 kaufte Arnestus, der erste Erzbischof von Prag das Dorf Niederschwedeldorf.

Am 05.11.1350 schenkte er den Besitz der Augustiner Propstei in Glatz. Ihr gehörte es dann 250 Jahre. 1597 – 1776 besaßen es die Jesuiten.

Der 17. Propst Johannes der V. Laurentius Millmann aus Glatz war von 1545 – 1568 für Niederschwedeldorf sehr aktiv und erfolgreich.

1564 wurde die Mauer um das gesamte Kirchengelände gebaut. Das kleine Törchen wurde 1567 nachträglich eingebaut und 2012 aus westfälischer Eiche erneuert. Auf dem Schlussstein darüber sehen wir das Stammwappen derer von Pardubitz (das halbe Pferd) Die Buchstaben zur linken bedeuten · I · L (Johannes Laurentius) und **PP** (Praepositus).

Dieses ist das einzige Wappen des Erzbischofs außerhalb einer Kirche in der Grafschaft Glatz.

Der Eingang und die Zuwegung wurde von dem Verein „Erzengel Michael“ 2012 – 2014 restauriert.

An der Innenseite der Mauer, nahe des Törchens steht die Original englische Rose „SPIRIT OF FREEDOM“, „Geist der Freiheit“. Ein Geschenk des größten engl. Rosenzüchters David Austin an die Denkmalstraße, Niederschwedeldorf.

Foto: Helmut Goebel

Lapidarium na cmentarzu

Podczas równania terenu po niemieckich grobach w 1984 r. Josef Brinkmann wybrał ok. 30 kamieni nagrobnych, które ustawiono przy murze cmentarnym. Josef, pochodzący z miasta partnerskiego Georgsmarienhütte, w trudnych czasach bardzo aktywnie wspierał wieś.

W maju 2012 r. Adrian Nieckarz umieścił tam jeszcze 12 pięknych, starych, czarnych płyt, które dopiero teraz odnaleziono.

Święta Rozalia – patronka chroniąca od zarazy – odzwierciedlona na ścianie muru, stanowią tło dla lapidarium. Ma ona przypominać o straszliwych zarazach w Hrabstwie Kłodzkim w latach 1465 – 1714.

Obiektem tym opiekuje się Firma A. Nieckarza.

Das Lapidarium auf dem Friedhof

Bei der Einebnung der deutschen Gräber 1984 wurden ungefähr 30 deutsche Grabsteine, die Josef Brinkmann auswählte, an der Friedhofsmauer aufgestellt. Josef aus der Partnerstadt Georgsmarienhütte hatte das Dorf in schwerer Zeit tatkräftig unterstützt.

Adrian Nieckarz hat im Mai 2012 noch zwölf sehr schöne, alte, schwarze angebracht, die man erst jetzt gefunden hat.

Die Pestheilige Rosalia, in der Mauer dargestellt, bildet den Hintergrund. Sie erinnert an das Auftreten der Pest in der Grafschaft Glatz von 1465 – 1714 in verschiedenen Zeiten.

Die Firma Nieckarz pflegt diese Anlage.

Foto: Helmut Goebel

22/05/2015

26/MAI/2012

22/05/2015

Pomnik ku czci poległych

(1914 – 1918) I Wojna Światowa

Pomnik ku czci poległych, wykonany ze stołowogórskiego piaskowca, jest dziełem rzeźbiarza Franza Wagnera Kłodzka. Pomnik przedstawiający Archanioła Michała, ustawiony w centrum miejscowości, został poświęcony przez księdza Alfreda Rosenberga dnia 06.10.1929 r. Działka, na której stał pomnik, była potrzebna pod budowę domu, więc po 73 latach stowarzyszenie "Archanioł Michał" przeniosło pomnik na to piękne miejsce. Zarządzaniem i sfinansowaniem tego przedsięwzięcia głównie z darowizn zajął się Helmut Goebel. Nazwisko jego wuja Pawła też jest wyryte na pomniku wśród nazwisk innych poległych.

Pomnikiem i skwerem opiekuje się Firma A. Nieckarza.

Foto: Helmut Goebel

Das Kriegerdenkmal

(1914 – 1918) 1. Weltkrieg

Der Bildhauer Franz Wagner aus Glatz schuf das Kriegerdenkmal aus Heuscheuer Sandstein. Es wurde am 06.10.1929 durch Pfarrer Alfred Rosenberg dem Erzengel Michael geweiht und in der Ortsmitte aufgestellt. Das Grundstück wurde für einen Hausbau gebraucht. Der Verein „Erzengel Michael“ setzte das Denkmal nach 73 Jahren um, auf diesen sehr schönen Platz der Gemeinde. Die Leitung und Finanzierung durch Spenden übernahm Helmut Goebel. Sein Onkel Paul ist auch zwischen den Gefallenen eingemeißelt. Das Denkmal und die Anlage wird durch die Firma Adrian Nieckarz gepflegt.

Foto: Helmut Goebel

Jan Nepomucen

Pomnik Jana Nepomucena powstał ok. 1723 r. My, mieszkańcy Hrabstwa, czcimy go w szczególny sposób, ponieważ pochodzi z naszej archidiecezji.

Jan Nepomucen urodził się około 1345 r. w Pomuku, w miejscowości położonej na południe od Pilzna. 20.03.1393 r. zrzuciono go z Mostu Karola do Wełtawy, ponieważ odmówił królowi ujawnienia tajemnicy spowiedzi.

Pomnik osunął się już dwukrotnie do rzeki Bystrzycy Dusznickiej.

Most jest zbyt wąski dla dużych maszyn rolniczych i innych pojazdów. Firma Jarka Jaskulaka z Wrocławia i stowarzyszenie "Archanioł Michał" ustawili pomnik w 2008 r. na nowym fundamencie i poddali go całkowitej renowacji. Napis na cokole brzmi: "Święty Janie Nepomucenie - przyjmij ślubowania tobie złożone."

Foto: Tomasz Gmerek

Johannes von Nepomuk

Aufgestellt wurde sein Denkmal um 1723. Wir „Grafschafter“ verehren ihn besonders, weil er aus unserer Erzdiözese stammt.

Johannes von Nepomuk war etwa 1345 im Dorf Pomuk südlich von Pilsen geboren. Am 20.03.1393 wurde er in Prag von der Karlsbrücke in die Moldau gestürzt, weil er dem König das Beichtgeheimnis nicht preisgeben wollte.

Das Denkmal selbst ist schon zweimal in den Fluß Weistritz gestürzt.

Die Brücke ist für die großen Landmaschinen etc. zu schmal. Die Firma Jarek Jaskulak aus Breslau und der Verein „Erzengel Michael“ haben es 2008 auf ein neues Fundament versetzt und total restauriert.

Die Inschrift im Sockel lautet: „Hl. Johannes Nepomuk nimm an die Gelöbnisse, die dir versprochen sind.“

Foto: Tomasz Gmerek

Kolumna Matki Bożej Bolesnej

Kolumna ze stołowogórskiego piaskowca została ustawiona w 1833 r. przez dzieci małżeństwa Völkel. Ich rodzice byli ostatnimi ofiarami cholery we wsi.

Na tę zarazę zmarło

w 1832 r.	46 osób
w 1849r.	10 osób
w 1866r.	32 osoby

Wszyscy zostali pochowani na oddzielnym cmentarzu na tzw. 'rigerze' (powyżej kościoła). Prace przy budowie nowej szkoły musiały zostać przerwane na okres jednego roku, ponieważ robotnicy budowlani zmarli na cholera.

Członkowie stowarzyszenia "Archanioł Michał" ustawili pomnik na stabilnym fundamencie. W 2006 r. został on wspornie odnowiony przez restauratorkę zabytków Annę Bakalarczyk.

Foto: Tomasz Gmerek

Säule der schmerzhaften Mutter Gottes

Sie wurde 1833 aus Heuscheuer Sandstein errichtet und von den Völkel Kindern aufgestellt. Ihre Eltern starben an der Cholera als letzte im Dorf.

An der Seuche starben

1832	46 Menschen
1849	10 Menschen
1866	32 Menschen

Sie wurden alle auf einem separat angelegten Friedhof auf dem Rieger (oberhalb der Kirche) begraben. Der Neubau der Schule musste für ein Jahr unterbrochen werden, weil die Bauarbeiter an der Cholera gestorben waren. Die Mitglieder des Vereins „Erzengel Michael“ haben das Denkmal auf ein stabiles Fundament versetzt. Die Restauratorin Anna Bakalarczyk hat es 2006 wunderbar restauriert.

Foto: Tomasz Gmerek

Kaplica św. Anny i kaplica św. Magdaleny

Po wielkiej epidemii dżumy w 1521 r., która w samym Kłodzku pochłonęła ponad 3000 ofiar, postanowiono wybudować w pobliżu kaplicę pielgrzymkową. Pobożni mieszkańcy zbudowali w latach 1523 – 1524 pod przewodnictwem rolnika Johanna Riedla kaplicę z drewna. W latach 1731 – 1732 postawiono masywną budowlę, którą później nazywano „kościółkiem weselnym u św. Anny” w Szalejowie Dolnym. Tylko w samym Szalejowie Dolnym na dżumę zmarło w 1714 r. - 36 osób. Byli oni chowani w swoich własnych ogrodach.

W 1734 r. zbudowano kaplicę św. Magdaleny z czterema konfesjonalami.

W kaplicy św. Anny znajdował się obraz Rodu Jezusa Chrystusa z 1550 r. Teraz przechowywany jest w klasztorze w Henrykowie.

Podczas wielkiej powodzi 24.07.1998 r. woda w kaplicy św. Anny sięgała 2 m. wysokości.

Dzięki darowiznom z całej Europy obie kaplice zostały całkowicie odremontowane.

Tutaj zaczynała się "Ścieżka św. Anny", prowadząca do Starego Wielisławia i dalej do Bystrzycy Kłodzkiej.

Pielgrzymi z Polanicy Zdroju szli do kaplicy św. Anny połą drogą, przechodząc obok kapliczki św. Antoniego.

Foto: Tomasz Gmerek

Anna und Magdalenen Kapelle

Nach der großen Pest 1521, die allein in Glatz mehr als 3.000 Totesopfer forderte, wollte man ganz in der Nähe eine Wallfahrtskapelle haben. Fromme Leute unter dem Wortführer, Bauer Johannes Riedel, bauten 1523 – 1524 eine Kapelle aus Holz. 1731 – 1732 wurde ein massiver Steinbau errichtet, der später das „Hochzeitskirchlein bey S. Anna“ zu Niederschwedeldorf genannt wurde. Allein hier im Dorf starben 1714 an der Pest 36 Menschen. Sie wurden jeweils im eigenen Garten beerdigt.

1734 wurde die St. Magdalenen Kapelle mit 4 Beichtstühlen gebaut.

In der St. Anna. Kapelle war der Sippenaltar von 1550. Jetzt wird er im Kloster Heinrichau aufbewahrt. Am 24.07.1998 bei dem größten Hochwasser stand das Wasser in der Kapelle fast 2 Meter hoch.

Mit Spenden aus ganz Europa wurden die beiden Kapellen total renoviert.

Von hier aus ging der „Annasteig“ nach Altwilmsdorf und weiter nach Habelschwerdt.

Die Wallfahrer aus Altheide kamen hinter den Höfen bei dem Bildstock des Hl. Antonius zur Kapelle.

Foto: Tomasz Gmerek

Sippenaltar
17

Pomnik „Trójcy Świętej”

Pomnik powstał ok. 1700 r. W latach 2003 - 2004 został przeniesiony i całkowicie odrestaurowany przez Helmuta Goebela i restauratorkę zabytków Annę Bakalarczyk, wraz ze stowarzyszeniem „Archanioł Michał” i wydatnym udziale mieszkańców wsi, pod nadzorem urzędu ochrony zabytków w Wałbrzychu. Ta figura została zaklasyfikowana do najwyższej kategorii pomników.

Przedstawienie w rzeźbie Ducha Świętego jako postaci ludzkiej, to ewenement na ziemi kłodzkiej.

Foto: Tomasz Gmerek

Statue der Heiligen Dreifaltigkeit

Sie wurde etwa 1700 errichtet. Umgesetzt und total restauriert 2003 – 2004 von Helmut Goebel und der Restauratorin Anna Bakalarczyk, zusammen mit dem Landesdenkmalamt in Waldenburg, dem Verein „Erzengel Michael“ und vielen Bürgern des Dorfes. Diese Figur wurde in die höchste Kategorie der Denkmäler eingestuft.

Durch die Darstellung des Heiligen Geistes als menschliche Person ist es einmalig in der Grafschaft Glatz.

Foto: Tomasz Gmerek

Pomnik papieża Jana Pawła II

Pomnik papieża został uroczystie poświęcony dnia 16.09.2006 przez ks. proboszcza Krzysztofa Trybulca. Działkę pod pomnik udostępnił sołtys Franciszek Kin.

Wielu mieszkańców wsparło to przedsięwzięcie, także finansowo. Teraz na tym pięknym placu stoi stary posąg Trójcy Świętej w pobliżu nowego obelisku papieża Jana Pawła II. Papież z uniesioną prawą ręką, jak to miał w zwyczaju, wydaje się mówić: "Witaj!" albo "Do widzenia!", całkiem trafnie dla odwiedzających Szlak Pomników.

Foto: Helmut Goebel

Denkmal Papst Johannes Paul II

Am 16.09.2006 wurde das Papstdenkmal durch Pfarrer Krzysztof Trybulec feierlich eingesegnet. Den Platz hatte der Soltys Franciszek Kin zur Verfügung gestellt.

Viele Dorfbewohner haben geholfen und Geld gespendet. Nun steht auf dem sehr schönen Denkmalplatz die alte Dreifaltigkeit nahe des neuen Obelisk von Papst Johannes Paul II. Der Papst hebt in seiner ganz eigenen Art die rechte Hand und sagt: „Willkommen!“ oder „Auf Wiedersehen!“, ganz passend für die Besucher der Denkmalstraße.

Foto: Helmut Goebel

... Niech zstąpi Duch Twój
i odnowi oblicze ziemi ...
tej ziemi ...

Jan Paweł II

W hołdzie Wielkiemu Rodakowi.
Mieszkańcy Szalejowa Dolnego.
Anno Domini 2006

Przedstawiono tutaj niektóre osobliwości we wsi.

Szalejów Dolny jest tak bogaty w zabytki (36), ponieważ przez prawie 200 lat należał do jezuitów i był bardzo chroniony.

Szczególnym zabytkiem jest sama wieś łańcuchowa, założona za czasów króla czeskiego Ottokara II. Gospodarstwa miały cztery budynki, a za nimi rozpościerały się pola o wielkości jednego łąnu frankońskiego (24 ha lub 12 prętów. Jeden pręt równał się 20 000 m²).

Taki podział istniał od 1250-1945 r.

Każda wieś miała 'sołtysa', a także najczęściej swoją nazwę.

Helmut Goebel – inicjator ochrony zabytków - wraz ze stowarzyszeniem "Archanioł Michał" oraz wieloma pomocnikami przez wiele lat z powodzeniem pracował nad upiększaniem i badaniem swojej i naszej rodzinnej miejscowości, a wszystko to pod hasłem: "Omni Deo Gloria"(wszystko na chwałę Boga).

Soweit die Darstellung einiger Besonderheiten im Dorf.

Niederschwedeldorf ist deshalb so reich an Denkmälern (36), weil es fast 200 Jahre den Jesuiten gehörte und sehr geschützt wurde. Ein besonderes Denkmal ist das unter dem böhmischen König Ottokar II angelegte Waldhufendorf. Die Höfe hatten vier Gebäude und handtuchartig angelegte Felder dahinter. Sie waren eine fränkische Hube groß. (24 Hektar oder 12 Ruten. Eine Rute entspricht 20.000 qm).

Diese Aufteilung hatte Bestand von 1250 – 1945.

Jedes Dorf hatte einen Lokator und bekam auch meist seinen Namen.

Zusammen mit dem Verein „Erzengel Michael“ hat der Initiator der Denkmalpflege, Helmut Goebel, erfolgreich mit vielen Helfern unter dem Motto „Omni Deo Gloria“ (alles zur Ehre Gottes) viele Jahre an der Verschönerung und Erforschung seines und unseres Heimatortes Niederschwedeldorf gearbeitet.

Tour der Denkmäler

Niederschwedeldorf

herausgegeben von:

Helmut Goebel

Am Getterbach 47

48163 Münster

Tel. + 49 (0) 2 51 - 71 24 71

Fax: + 49 (0) 2 51 - 71 43 96

E-Mail: helmut-goebel@gmx.de

© 14.05.2016

Im Auftrag des Herausgebers
im Internet veröffentlicht unter:

www.grafschaft-glatz.de

von Christian Drescher